

Круницька І. С.
магістрантка групи ДВ – 61
психолого-педагогічного факультету
ПНПУ імені В. Г. Короленка
Науковий керівник: Зімакова Л. В.
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри початкової і дошкільної освіти
ПНПУ імені В. Г. Короленка

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ЕЙДЕТИКИ У МОВЛЕННЄВОМУ РОЗВИТКУ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті схарактеризовано особливості застосування методів ейдетики у процесі мовленнєвого розвитку дитини дошкільного віку. Наведено рекомендації щодо підбору ейдетичних методів у навчально-мовленнєвій роботі вихователя ДНЗ.

Сучасне суспільство потребує від людини найефективнішого засвоєння таких мовленнєвих навичок, як вміння слухати, говорити, читати, писати. Важливим є оволодіння усним мовленням на етапі дошкільного дитинства, тому необхідно акцентувати увагу на формуванні мовленнєвої компетентності дитини дошкільного віку.

Педагог дошкільного навчального закладу насамперед повинен активно використовувати всі сучасні засоби навчання, ресурси та природні можливості дитини, що сприяють ефективному формуванню у неї мовленнєвих умінь і навичок. Ейдетика як інноваційна методика спрямована на підвищення рівня мовленнєвого розвитку дитини. Ейдетика сприяє розвитку мислення, пам'яті, вчить знаходити нетрадиційні підходи до вирішення різноманітних задач. Оскільки свою думку дитина має обов'язково обґрунтувати, що і спонукає її до мовленнєвої активності [9].

Мета даної статті полягає у тому, щоб схарактеризувати методи та прийоми ейдетики, висвітлити особливості їх використання у процесі формування мовленнєвої компетентності дитини дошкільного віку.

Вивченням проблеми застосування ейдетики як методики розвитку пам'яті, мислення, мовлення займалися такі відомі вчені, як німецький психолог Е. Йенш, російський вчений І. Матюгін, який створив власну методику «Школа ейдетики». Розробкою авторських підходів до проблеми використання ейдетики у роботі з дошкільниками займалися О. Кушнір, О. Пащенко, О. Серікова, В. Тирських, школу ейдетики в Україні заснував Є. Антощук [11].

У середині 80-х років ХХ ст. московський професор Ігор Матюгін розробив ігрову систему, яка мала на меті спростити процес сприймання та відтворення інформації. Ця система за основу брала вміння уявляти, яке властиве кожній людині. І. Матюгін у процес створення образів в уяві включав всі види аналізаторів: зорові, рухові, тактильні, нюхові та смакові [8].

Результатом проведених досліджень було виявлення залежності між здатністю людини до запам'ятовування з її уявою та уявленнями – «ейдосами». Методика «Школа ейдетики» І. Матюгіна на сучасному етапі розвитку дошкільної освіти популярна серед багатьох педагогів, які займаються питаннями ефективності опанування мовленням дитиною.

Питаннями ейдетики в Україні займається Євген Антощук – засновник «Української школи ейдетики «Мнемозина». Є. Антощук говорить, що вміння дорослого «спускатися» до рівня дитини, тобто бачити яскраво, вміння дивуватися, фантазувати – це і є ейдетика [6].

Основу для побудови навчально-виховного процесу складають методи активізації уяви, фантазії. Така діяльність дає можливість і

дітям, і дорослим легко запам'ятовувати, не напружуючись, фантазуючи, створюючи комічні надзвичайні образи, які згадуються без зусиль і тривалий час зберігаються в пам'яті.

Вид мислення, притаманний дітям дошкільного віку, наочно-образне, тому створюючи образи на основі почутого, зображуючи їх символічно, дитина засвоює мовленнєвий матеріал успішно і легко. Проте перед педагогом постає завдання навчити дитину створювати власні образи, які допоможуть оволодіти інформацією, що подається.

Ейдетика – вчення про суб'єктивні наочні образи, що притаманні дітям на
окремому етапі їхнього розвитку і які зберігаються, в переважній більшості випадків як винятки, у дорослих [7].

Ейдетика – це напрям у психології, освітня технологія, яка розвиває та вдосконалює пам'ять на основі образного мислення [1]. На сучасному етапі ейдетика налічує близько тридцяти методик і технік, в основі яких використання різних графічних образів, словесних тестів та ін.

Під час спеціально-організованої діяльності у ДНЗ діти не тільки вчаться правильно говорити, але й самостійно розв'язувати і створювати різноманітні мовленнєві завдання. Саме методи ейдетики є ефективними та продуктивними у процесі формування мовленнєвої компетентності дитини дошкільного віку.

Ейдетика допомагає у запам'ятовуванні слів, імен, віршів, текстів. Застосування її прийомів розвиває відчуття дотику, нюху, смаку; сприймання кольору, форми, довільну увагу, слухову пам'ять; вербальне та невербальне мислення, мовлення, що позитивно впливає насамперед на розуміння мовлення дітьми дошкільного віку.

Серед ефективних та найчастіше використовуваних у роботі з дошкільниками методів та прийомів ейдетики можна виділити такі:

метод вільних асоціацій, що пов'язані з використанням предметних образів, кольорів, геометричних форм; метод звукових асоціацій; використання піктограм; метод використання друдлів тощо. Ефективними засобами у процесі запам'ятовування віршів та текстів є використання прийому міміки й жестів для дітей раннього віку; розробка та підбір мнемотаблиць, драматизація казок, асоціації з навколишнім середовищем, асоціювання з іншими дітьми в групі, опанування схем. Розглянемо деякі методи детально.

Методи асоціацій на основі сприйняття геометричної форми, кольору, предметів збагачують та активізують словниковий запас. Вихователь у процесі побудови образу значення слова проговорює його, створюючи між ними взаємозв'язок. Створення асоціацій допомагає розвинути зорове сприйняття мовленнєвого матеріалу. Мовлення дитини стає повнішим, насиченішим, виразнішим, за умови, якщо в уяві постають образи предметів, явищ, дій, що закріпились у процесі гри невимушено, легко і без докладання будь-яких зусиль.

Ейдетика пропонує вивчати звук, використовуючи всі аналізаторні системи для виникнення ряду символів та образів, що позначатимуть даний звук чи поняття [4]. Метод звукових асоціацій ейдетика реалізує за допомогою аудіозаписів різних звуків та шумів. Можна створити цілу колекцію звуків, розподіливши їх за різними групами: побутові шуми, звуки природи, музичні звуки, звуки вулиці тощо.

Порядок роботи та спосіб постановки запитання передбачає наступні етапи роботи: поставити перед дітьми на дошці ряд предметних зображень і за допомогою «звукового мішечка» запропонувати обраний звук, після цього запитати: «Про що ви подумали, почувши цей звук?» Наприклад, зашарудіти «звуковим мішечком» з целофановим папірцем і запитати: «Про що ви подумали,

почувши цей звук?» Відповіді дітей: «Я подумала про книжку, бо коли її гортаєш, шарудять сторінки». «Я подумав про цибулю, бо коли її чистиш, лушпиння шелестить». «Я подумала про листочок, бо коли дме вітер, листочки шелестять на деревах».

О. Пащенко рекомендує для дітей старшого дошкільного віку використовувати звукові асоціації без предметних зображень. На початковому етапі роботи пропонувати лише свої варіанти асоціативних зв'язків з предметами, давати пояснення. Не заохочувати дітей спробувати вгадати, що знаходиться у звуковому мішечку. Радить ховати за дошкою ті джерела звуків, які не можна покласти мішечок: ножиці, дудочку, склянку з водою тощо [12].

Піктограми можна використовувати у роботі з розвитку лексичної сторони мовлення для уточнення значення понять та явищ, для вивчення віршів, невеликих прозових текстів, вони сприяють кращому розумінню лексичного матеріалу дітьми. Піктограма (від [лат. *pictus*](#) – мальований і [грец. *γράφω*](#) – письмовий знак, риска, лінія) – умовний [малюнок](#) із зображенням будь-яких дій, явищ, предметів і т.д. [2]. Вдаючись до прийому складання піктограм на мовленнєвих заняттях, вихователь має на меті розвинути у дітей насамперед здатність відтворювати та розуміти умовні малюнки, картки-символи. Тому ми радимо на перших заняттях умовні малюнки створювати безпосередньо під час заняття крейдою або маркером на дошці, олівцем чи фломастером на аркуші паперу. Варто супроводжувати читання віршованих рядків додатковими та навідними запитаннями, коментарями для кращого сприйняття та розуміння дітьми змісту умовних малюнків та їх зв'язку з текстом. У подальшому піктограми можна готувати заздалегідь і виставляти їх по черзі.

На заняттях у дошкільному навчальному закладі застосування прийому графічної символізації сприяє підвищенню результативності

виконання таких завдань, як звуковий аналіз слова – визначення місця звука у слові, його характеристика, кількості складів, наголосу тощо. Графічними символами виступають фішки на позначення голосних та приголосних звуків (о, –, =), смужки на позначення кількості складів, слів у реченні тощо.

Автором методики, яка побудована на застосуванні друдлів є американський комедійний письменник Роджер Прайс. Його книги «Класичні друдли» і «Друдли» були дуже популярні в 50-ті роки ХХ століття і кілька разів передруковувалися. Друдли – це схематичні малюнки, про які важко точно сказати, що саме зображено на них. Вони здатні розвивати асоціативне, дивергентне, творче мислення. Друдли майже завжди одноколіорові (хоча це й не обов'язково, проте кольори зменшують кількість варіантів їх опису); на них ніколи не малюють тварин, рослин, інших об'єктів, які легко впізнати, бо це зменшує кількість варіантів опису; зображення друдлів не перевантажують великою кількістю ліній, часто достатньо 2-4 лінії. Використання друдлів в дитячому садку допомагає активізувати процес мовлення дитини, збагачує його активний словник та зв'язне мовлення, підвищуючи при цьому пізнавальний інтерес до мовленнєвого матеріалу, що вивчається [3].

На думку О. Пашенко, особливого значення для формування мовленнєвих умінь дитини має метод послідовного асоціативного мислення. Він полягає в тому, що кожне наступне слово пов'язується з попереднім будь-якою дією. І чим неординарнішою та смішнішою буде ця дія, тим краще запам'ятається асоціативний ряд слів. Зрозуміло, що в роботі з малюками термін «асоціативний ряд» використовувати не можна, тому доцільно буде скласти казку, наприклад, із такою послідовністю подій: «Квітка – на квітці виросла чашка – з чашки вийшло кошеня – кошеня одягло чобітки – із чобітків вилетіла

бджола». Такий вид роботи дуже подобається дітям. За цим методом можна працювати навіть з вихованцями молодшого дошкільного віку. На початку краще працювати з іграшками [10].

Складання опису, творчої розповіді чи переказу за змістом художнього твору за символами, картками-підказками пробуджують інтерес до мовленнєвої діяльності та викликають емоції радості та задоволення від виконання навчально-виховних завдань, які ставить перед дитиною педагог.

Засвоєнню мовленнєвих навичок сприяють також такі ейдетичні методи, як метод «Оживлення» (добре розвиває фантазію та образне мислення, відбувається «оживлення» того, що запам'ятовується, за допомогою картинок, слів, геометричних фігур); «Входження» всередину картинки, розповіді, мультфільму, що запам'ятовується; «Образні гачки» (ефективний метод при запам'ятовуванні літер, адже вони можуть бути схожими на різноманітні предмети); «Образне мислення» (передбачає створення людиною в уяві всього образу, а потім розбивання його на окремі елементи); метод «Пригадування», який застосовується при запам'ятовуванні інформації, схожої із засвоєною раніше, тобто спочатку пригадується вже відома інформація, потім вносяться корективи у знайомий образ або об'єкт та ін.

Комбіновані методи використовуються за необхідності запам'ятати одночасно різні види інформації (символ, малюнок, комбінацію символів тощо) [5].

Отже, застосування методів ейдетики та їх комбінування на заняттях з мовлення підвищує якість засвоєння мовленнєвого матеріалу, пробуджує позитивні емоції у дітей та формує мовну особистість дитини дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Васько А. М. Ейдетика для дошкільнят / А. М. Васько // Обдарована дитина. – 2013. – № 4. – С. 51–59.
2. Великий тлумачний словник української мови / Упоряд. Т. В. Ковальова. – Харків: Фоліо, 2005. – 767 с.
3. Де ховаються дудли? // Всеукраїнська газета для вчителів початкових класів «Початкова освіта». – № 1 (721). – січень 2014 // [Електронний ресурс] <http://ukped.com/statti/teorija-navchannja/5900-de-khovayutsya-drudly.html>
4. Ейдетика вчить, як зі звуками дружить / І. М. Брушневська // Логопед: науково-методичний журнал. – 2012. – №10. – С. 16-23.
5. Ейдетика як засіб підготовки дитини до школи / Авт.-упоряд. М. Л. Кривоніс, О. Л. Дроботій. – Х.: Вид-во «Ранок», 2012. – 160 с.
6. Калачикова О. Швидка педагогічна допомога. Практика ейдетики / О. Калачикова // Початкова освіта. – січень 2006. – №3. – С. 9–11.
7. Краткий психологический словарь / Ред. сост. Л.А. Карпенко; Под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – 2-е изд., расш., испр. и доп. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1988. – 512 с.
8. Матюгин И.Ю. Как развивать память / И. Ю. Матюгин, Е. И. Чакаберия, И. К. Рыбникова, Т. Б. Слоненко, Т. Н. Мазина. – Д.: Сталкер, 1997. – 448 с.
9. Пащенко О. Асоціації за друдлами / О. Пащенко // Дошкільне виховання. – 2009. – № 4. – С.24-25.
10. Пащенко О. Асоціативне мислення / О. Пащенко // Дошкільне виховання. – 2008. – № 12. – С.16-17.
11. Пащенко О. Ейдетика – що це? / О. Пащенко // Дошкільне виховання. – 2008. – № 11. – С. 16-17.
12. Пащенко О. Звукові, смакові, нюхові асоціації / О. Пащенко // Дошкільне виховання. – 2009. – № 2. – С. 16–17.

Липій Я.О.
магістрантка групи ПО-62
психолого-педагогічного факультету
ПНПУ імені В. Г. Короленка
Науковий керівник: Манжелій Н.М.
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри початкової і дошкільної освіти
ПНПУ імені В. Г. Короленка

ВПЛИВ ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖІ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Статтю присвячено впливу Інтернету на формування особистості молодшого школяра. Висвітлюється його позитивний та негативний вплив. Схарактеризовані компоненти діяльності дітей у Інтернет-мережі та стадії формування Інтернет-залежності. Зазначені загальні рекомендації батькам та вчителям по профілактиці віртуальної залежності школярів.